



Sisäministeriö
Inrikesministeriet

Lausunto

20.5.2024

Lakivaliokunta

lav@eduskunta.fi

Asiantuntijalausunto asiassa: KAA 6/2023 vp Rikkomaton - kielletään eheytyshoidot

Lakivaliokunta on pyytänyt sisäministeriöltä kirjallista asiantuntijalausuntoa koskien kansalaisaloitetta KAA 6/2023 vp. Valiokunta on pyytänyt sisäministeriötä arvioimaan kansalaisaloitteessa ehdotettua ja lakivaliokunnalle toimitettuja asiantuntijalausuntoja ministeriön toimialan osalta.

Yleistä

Kansalaisaloitteen tavoitteena on kieltää hoidot, jotka tähtäävät seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen niin kutsuttuun ”eheyttämiseen”, eli seksuaalisuuden muuttamiseen heteroksi ja/tai sukupuolen muuttamista cis-sukupuoliseksi. Eheytyshoidoilla ja -terapioilla tarkoitetaan seksuaalisen suuntautumisen tai sukupuoli-identiteetin muuttamiseen tähtääviä hoitomuotoja.

Sisäministeriön poliisiosaston lausunto asiassa

Sisäministeriö on tutustunut kansalaisaloitteen sisältöön sekä aloitteesta annettuihin lausuntoihin. Yleisesti ottaen voidaan todeta lausuntojen jakautuvan yksiselitteisesti kansalaisaloitetta puoltaviin, sitä selkeästi vastustaviin sekä lausuntoihin, joissa asiaan liittyviä seikkoja on arvioitu sekä puolesta että vastaan muun muassa juridiikan kautta.

Kansalaisaloitteessa sekä useissa lausunnoissa on tuotu esille se, ettei seksuaali- tai sukupuoli-identiteettiä voi muuttaa eheytyshoitojen kaltaisilla toimenpiteillä. Yhtä lailla niin aloitteessa kuin myös monissa lausunnoissa on esitetty, että tarkasteltavana olevilla eheytyshoidolla

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Sisäministeriö

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Puhelin
Telefon
Telephone

Faksi
Fax
Fax

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

PL 26
00023 Valtioneuvosto

Kirkkokatu 12
Helsinki

0295 480 171
+358 295 480 171

09 160 44635
+358 9 160 44635

kirjaamo.sm@govsec.fi
www.intermin.fi

voidaan aiheuttaa niiden kohteena olevalle henkilölle haittaa taikka vahinkoa. Erityisesti tällainen tilanne lienee käsillä silloin, kun henkilöä painostetaan taikka pakotetaan eheytyshoitoihin vastoin henkilön omaa tahtoa ja tämän itsemääräämisoikeutta. Sisäministeriön poliisiosasto katsoo, että hoidoilla on mahdollista loukata yksilön perus- ja ihmisoikeuksia edellä kuvatuissa tilanteissa. Oman sukupuolen kokeminen ja siihen liittyvä itsemääräämisoikeus kytkeytyvät varsin vahvasti ihmis- ja perusoikeuksiin, joita valtion tulee perustuslain mukaan puolustaa ja turvata. Näin ollen on myös perusteltua pohtia sitä, tulisiko tällainen toiminta olla Suomessa kiellettyä ja siitä säädetty seurauksena mahdollisesti laissa määritelty rangaistus. Poliisiosasto pitää mahdollisena, että eheytyshoitojen kieltäminen tulisi vuositason jonkin verran lisäämään asiasta poliisille tehtyjen ilmoitusten määrää.

Lausunnoista ilmenee, että kansalaisaloitteessa tarkoitettujen eheytyshoitojen kirjo vaihtelee. Sisäministeriön poliisiosaston kannan mukaan ainakin osassa näistä tapauksista saattaa kyseeseen tulla jonkin rikoslain nykyisen rangaistussäännöksen soveltaminen. Lähinnä sovellettavaksi voisi tulla rikoslain 21 luvun pahoinpitelysäännökset. Poliisiosasto korostaa kuitenkin tämän tyyppisten pahoinpitelyrikosten tunnistamiseen sekä erityisesti näytön hankkimiseen liittyvää haasteellisuutta.

Poliisiosasto näkee eheytyshoitoihin liittyvän mahdollisen rikollisen toiminnan tunnistamisen ja epäiltyjen rangaistusvastuuseen saattamisen yhtä haasteellisenä kuin muun piilorikollisuuden tunnistamisen. On hyvin mahdollista, että koetusta sukupuolesta puhuminen voi olla hyvin vaikeaa, mikäli henkilön oma kokemus sukupuolestaan ei vastaa oman vartalon piirteiden osalta sukupuolta, johon piirteet muiden toimesta yleisesti liitetään. On tärkeää muistaa, että jo lähtökohtaisesti tilanne on eheytystoimenpiteiden kohteena olevalle henkilölle haastava ja voi aiheuttaa henkistä kuormitusta ja monenlaisia ongelmia yksilölle ympäröivän yhteisön taikka henkilöiden yrittäessä pakottaa henkilöä olemaan jotain muuta, mitä tämä itse aidosti kokee olevansa. Myös alaikäiset henkilöt tulisi tarkemmin huomioida eheytyshoitojen kohteina.

Poliisiosasto painottaa itsemääräämisoikeutta ja sitä, että jokaisella on oikeus ihmisenä olla oma itsensä ja edustaa sitä sukupuolta, jota itse kokee edustavansa. Painostaminen tai suoranainen pakottaminen olemaan jotain muuta kuin on, voi aiheuttaa henkilössä jo mahdollisesti valmiina olevan sisäisen kamppailun lisäksi haittaa ja vahinkoa mielenterveydelle ja hyvinvoinnille. Mikäli tilanteeseen liittyy eristämistä henkilön lähipiiristä tai yhteisöstä, negatiiviset vaikutukset henkilön hyvinvoinnille voivat lisääntyä. On tutkittua tietoa, että syrjäytyminen lisää riskiä muun muassa mielenterveydellisiin ongelmiin ja on kytköksissä myös rikoksiin.

Rikoslainsäädännön ja kriminalisoimisen tulisi ultima ratio-periaatteen mukaan olla viimesijainen keino ratkaista asioita. Toisaalta voidaan myös arvioida eheytyshoitoihin liittyvistä rikoksista vuositason määrättyjen rangaistusten määrän olevan varsin pieni. Näin ollen voidaan kysyä, onko kyseessä siinä määrin laaja yhteiskunnallinen

ongelma ja muilla keinoilla ratkaisematon ongelma, että asia tulisi ratkaista kieltämällä eheytyshoidot rikoslainsäädännöllisin keinoin. Poliisiosasto viittaa tässä kohtaa lausunnossaan edellä mainittuun piilorikos-luonteeseen ja toteaa, etteivät eheytystoimenpiteiden kohteina olevat henkilöt välttämättä uskalla tuoda asiaa esille, jolloin nykyiset tilastot eivät anna oikeaa kuvaa ongelman laajuudesta. Henkilölle voi olla hyvinkin vaikeaa puhua omasta sukupuolestaan muille, mikäli oma kokemus sukupuolesta ei vastaa esimerkiksi oman vartalon piirteitä, jotka yleisesti liitetään johonkin tiettyyn sukupuoleen. Edellä todetut seikat huomioiden eheytyshoitoja mahdollisesti kielletessä tulisi ensisijaisesti harkita muunlaisen kieltävän sääntelyn käyttämistä rikoslaillisen sääntelyn sijaan. Arvioitavaksi voisi tulla myös lainsäädäntö terveydenhuollon ammattihenkilöistä ja sen soveltuvuus eheytyshoitajien kaltaisia hoitoja tarjoavien toimijoiden valvomiseksi.

Muilta osin poliisiosastolla ei ole lausuttavaa.

Poliisitarkastaja

Arto Hietanen

Jakelu

Eduskunta, Lakivaliokunta

Tiedoksi

sisäministeri Mari Rantanen
 valtiosihteeri Antti Salminen
 erityisavustaja Timo Kerttula
 erityisavustaja Piia Manninen
 erityisavustaja Maria Paaso
 johdon assistentti Jaana Söderman
 johdon assistentti Tiina Landström
 johtava asiantuntija Katarine Lindstedt
 oikeus.sm@gov.fi